

KINESKA SPRAVA ZA MUČENJE

Bila je to jedna čudna situacija. Trojica mladića po imenu Tarik, Ozan i Engin bili su žrtve oružanog napada. Tarik i Ozan su poginuli, a Engin je bio u komi. Sva trojica su poticala iz bogatih porodica i stekla su odlično obrazovanje. Pošto su posle Robert koleđža diplomirali na Univerzitetu Bogazići, pohađali su po tri godine master studija na Jejlju, a potom su se pre godinu dana vratili u zemlju. Tokom svih tih godina nisu se odvajali jedan od drugog. Biće da su ih zbog toga drugovi u školi zvali tri musketara, ali za razliku od Diminih junaka, ova trojica su bili deca koja nisu pribegavala nasilju, već su bili krajnje miroljubivi. Niti su imali krivične dosjee niti lošu prošlost. Nisu čak viđeni ni da učestvuju u najobičnijem protestu za vreme školovanja. Njihove duboko ožalošćene porodice nisu mogle da shvate šta se desilo niti su pretpostavljali ko bi mogli biti napadači.

Dok smo se nadali da će nam Engin, kada se vrati u život iz kome, ispričati šta se dogodilo, desila se potpuno neočekivana situacija. Napadači su došli i predali se sa sve oružjem. Međutim, situacija je bila pomalo komplikovana. Oni koji su se predali bili su bivši osuđenici Guleč Nedžmi i Saka Erkan. Kakav su to sukob ova dva zlotvora mogla da imaju s tim obrazovanim mladićima iz dobrostojećih porodica? Još zanimljivije, ova dva prijatelja bili su telohranitelji Šedža, nekad folk pevača, sad umetnika arabeske, koga su voleli milioni. Ali Šedžo se prema njima nije ponašao kao prema telohraniteljima već kao prema rođenoj braći. Nikada im ništa nije odbio i činio je sve da im pomogne.

U svojim izjavama, Guleč Nedžmi i Saka Erkan su rekli da su, dok su bili u kolima u ženskom društvu, ova trojica mladića prišla u svojim džipovima, provocirala, a zatim pobegla. Odakle god da se pogleda, to je bila nedosledna izjava. Onda su ih, navodno, Guleč i Saka pratili kako bi saznali gde žive, a kada su pozvonili na vrata da bi im se ovi izvinili, mladići su ih napali šamarima i uvredama, zbog čega su, nemajući izbora, posegli za oružjem da se zaštite. Nakon što su neutralisali protivnike, udaljili su se sa lica mesta. Međutim, kada su iz novina saznali da su ubili dvojicu mladića, proradila im je savest, pa su došli i predali se policiji. Da se nisam suzdržao dok sam slušao taj deo o savesti, prasnuo bih u smeh. Obojica su lagali gledajući nas u oči. Još jedna važna stvar koja mi je privukla pažnju bila je i ta što u izjavama nisu pomenuli svog gazdu Šedža. Bilo je nemoguće da su preduzeli bilo šta bez Šedžovog znanja.

„Šta radi Šedžo?“, upitao sam.

„Napustili smo brata Šedžatina“, rekli su. „Nismo se videli mesecima.”

Ali baš pre neki dan sam video njihove fotografije u novinama; kezili su se pored Šedža na ceremoniji obrezivanja sina poznatog mafijaškog šefa. Nisam pitao šta su tamo radili. Bilo bi bolje da pitam Šedža. Ali i ja smo se obreli u Šedžovoj kući.

Saznavši da ćemo doći, Šedžo nas je čekao sa svoja dva advokata. Pošto sam ga ranije ispitivao u vezi sa jednim slučajem ubistva, prepoznao me je čim me je video.

„Izvolite, glavni inspektore, dobro nam došli”, rekao je laskavo.

„Nije baš dobar razlog dolaska, Šedžo”, rekao sam.

Pravio se da ne razume.

„Tako ste rekli i kada ste prošli put došli, ali, hvala bogu, nije se ništa desilo”, rekao je samouvereno.

„Ovog puta je stvar ozbiljna, Šedžo, tvoji ljudi su upucali trojicu mladića.”

„Oni nisu ljudi gospodina Šedžatina”, dobacio je viši advokat, „pre dva meseca su napustili posao.”

„Napustili su, ali”, rekao sam, „nastavili su da se slikaju za trač rubrike časopisa.”

„Nemojte tako, glavni inspektore Nevzate”, opet je Šedžo preuzeo reč. „Vi ste uzor-ni starešina. Kako možemo da oteramo čoveka koji je došao za naš sto. Posebno ako je taj čovek ranije jeo naš hleb...”

„Dobro, zbog čega su ti vaši telohranitelji dali otkaz?”, umešao se i Ali u razgovor.

„Nije im bilo dosta para”, rekao je debeli advokat. Hteo je da nastavi da objašnjava, kad:

„Nisam vas pitao”, reče Ali. „Gospodine Šedžatine, možete li vi da odgovorite?”

Šedžatin je ljubazno odgovorio.

„Kao što je rekao moj advokat, tražili su povišicu, a kada je nismo dali, dali su otkaz.”

„Dobro, a jeste li poznavali ubijene mladiće?”, ponovo sam se umešao.

„Ne, vala”, rekao je Šedžo. „Odakle bih ih znao, glavni inspektore. Ko smo mi, a ko su ta deca s univerziteta.”

„Znači, nikakve veze s njima niste imali?”

„Zaklinjem se Kuranom, nisam imao.”

Osećao sam da laže, ali nisam mogao ništa da učinim. Nismo mogli da uhapsimo omiljenog umetnika Turske. Osim toga, ni ja nisam mogao još uvek da odredim vezu među njima.

Kada smo izašli od Šedža, krenuli smo ka vili u Sarijeru u kojoj su ubijeni mladići. Vila je pripadala Enginovu ocu, arhitekti i izvođaču radova Redžepu. Trojica prijatelja su želela da se po povratku iz Amerike nastane u praznoj vili, a Redžep nije mogao da odbije želju svog voljenog sina. Vila je bila okružena zidinama visokim tri metra. Dvo-krilna gvozdena kapija nije bila laka za probijanje. Kada smo ušli u dvorište, videli smo gvozdene ograde visoke jedan metar na unutrašnjoj strani zidova koji okružuju vilu, a na ogradama table s natpisima „Opres: visoki napon.” Promrmljao sam: „Zašto su pred-uzeli toliko mera predostrožnosti? Šta ova deca kriju unutra?”

Ali je beznadežno odmahnuo glavom.

„Ne znam, ali kao što vidite, sve je bilo uzalud, šefe. Ljudi su upucali svu trojicu.”

„Da”, promrmljao sam. „I to je čudno. Zbog čega bi otvorili vrata ljudima s kojima su se svađali?”

„To još jednom pokazuje da Guleč Nedžmi i Saka Erkan lažu. Nisu poznavali ove ko-ji su bili u kući. Lako bi im otvorili vrata da su se predstavili kao prodavci ili majstori za telefon.”

Logično je razmišljao.

„Možda je osoba koju su zapravo poznavali ili koje su se plašili bio Šedžo”, dopunio sam njegovu hipotezu.

„Moguće. Bezbrizno su otvorili vrata jer nisu videli Šedža.”

„Dakle, šta kažeš za te гвозdene ograde kroz koje ide struja?”

„Čini se da su više dizajnirane da spreče nekoga da pobegne iznutra nego da spreče napad spolja.”

Bio je u pravu, ali naš razgovor se prekinuo na pola kada nas je sreo gospodin Redžep. Dok je išao ka zgradi, ožalošćeni otac je kazao:

„Ne razumem, ubice su rekle da su ih ubili zato što su dobacivali njihovim devojkama. Nemoguće je da su ta deca uradila tako nešto. Oni su bili najpristojniji ljudi na svetu.”

„Možda su bili pijani ili drogirani...”, hteo je da kaže Ali.

Redžep se zakrvavljenih očiju okrenuo prema mom pomoćniku:

„Šta to govorite, gospodine, nisu čak ni pušili!”

„Razume se da ste ih dobro poznavali”, probao sam da ga smirim. „Da li je moguće da je između njih i Šedža postojao neki nesporazum?”

„Nije moguće”, Redžep je odmahnuo glavom. „Šta bi oni imali s nekim kao što je Šedžo. Bili su preokupirani svojim karijerama. Studirali su u inostranstvu. Vratili su se u zemlju da primene ono što su naučili. Neprestano su razmišljali o tome šta mogu da urade za napredak zemlje.”

„Ali”, rekao sam dok smo se približavali ulazu u zgradu, „nisu se bavili svojim zanimanjima nakon povratka u zemlju. Niti su upisali fakultet niti su radili na drugom mestu.”

„Naučili smo ono što je trebalo da naučimo na univerzitetu, sada ćemo se sami obrazovati”, govorili su. Nisu mnogo verovali ni drugim institucijama. Tražili su mi ovu vilu kako bi mogli udobnije da rade. Videćete, unutra su napravili društvenu laboratoriju.”

Ali, koji nije razumeo o čemu čovek priča, rekao je sam za sebe:

„Društvena laboratorija.” Iskreno, ni ja nisam znao šta je to što se zove društvena laboratorija, ali pošto smo ulazili unutra, uskoro ćemo saznati.

Unutrašnjost je zaista bila uređena kao neka obrazovna institucija. S vrata se ulazilo u malo predsoblje. U predsoblju bi vas dočekala troja vrata i dvoje stepeništa, od kojih je jedno vodilo na gornji sprat, a drugo silazilo na donji. Iza vrata su bile tri radne sobe koje su ličile jedna na drugu. Sve tri prostorije su bile jednostavno nameštene. Prvo što je zapadalo za oko u svima njima jesu stolovi i napredna računarska oprema. Stepenicama se gore išlo u spavaće sobe, a dole do nivoa sa četiri odvojene sobe. Jedna od soba je korišćena za slušanje muzike i video-snimaka, druga je bila učionica, treća biblioteka, a četvrta prostor za opuštanje.

Prve knjige koje su nam privukle pažnju u biblioteci bile su biografije. Police biblioteke bile su ispunjene biografijama lidera koji su imali važne uloge u istoriji, od Cezara do Hitlera i od Lenjina do Čerčila, kao i životnim pričama najpoznatijih ljudi na svetu,

od Grete Garbo do Džona Vejna, od Maradone do Madone. Videvši naše interesovanje, Redžep je pojasnio:

„Čitali bi životne priče svetskih lidera i uspešnih ljudi i razgovarali o tome kako bi mogli da promene nesrećnu sudbinu naše zemlje.”

Dovde je bilo sve normalno. Ali kada sam ušao u sobu za muziku i video, osetio sam nešto čudno. To je bilo nemoguće, ali kao da sam ranije dolazio u ovu prostoriju. U sobi su bile tri fotelje. Pored fotelja se nalazio po jedan digitalni kontrolni panel, uz slušalice i sajber kacige. Tačno naspram fotelja stajalo je ogledalo koje je zauzelo čitav zid. Dok sam pokušavao da shvatim šta mi je poznato u sobi, Ali je, pokazavši na monolitno ogledalo koje je prekrivalo zid sa desne strane, rekao:

„Koliko liči na našu sobu za ispitivanje, zar ne, šefe?” Konačno sam shvatio. Približio sam se ogledalu. Počeo sam da prelazim rukom po njegovim stranama. Dodirnuo sam dugme u donjem desnom uglu. Pritisnuo sam ga. Ogledalo se otvorilo ka unutra.

„Kad sam ja to probao, nije uspeło”, promrmlja Redžep, zaprepašćeno posmatrajući šta se događa.

„Izgleda da su podelili sobu na dva dela.”

Bio je u pravu, ovo ogledalo je delilo sobu na dva dela, stvarajući skriveni odeljak. Osoba koja je sedela u tajnom delu mogla je da posmatra one u prostoriji kako god želi. Tajni deo je imao računar, video i muzičku opremu. Pustio sam prvu video-kasetu od petnaestak onih s natpisom „Rad na prelasku na nadčoveka” koje su bile na zidnim policama. Na ekranu su se pojavili Tarik, Ozan i Engin. Sedeli su u ovoj sobi. Na sebi su imali svakodnevnu odeću, ali su im lica bila krajnje ozbiljna. Engin je počeo da govori okrenuvši se ka nama:

„Već dugo vremena proučavamo lidere i njihov uticaj na narodne mase. Prvi zaključak do kog smo došli jeste da je uloga koja se daje masama u procesu društvenog napretka preuveličana i nerealna. Vođe u ljudskim društvima imaju daleko veći uticaj nego što sociolozi, socijalni psiholozi i politikolozi veruju. Međutim, pojavila se drugačija slika zbog depolitizacije sprovedene na globalnom nivou u poslednjoj četvrtini našeg veka. Ne samo politički lideri, već su na društvo počeli duboko da utiču i poznati ljudi, odnosno uspešni fudbaleri, slavni pevači, humani biznismeni itd. To nas je dovelo do potrebe da sprovedemo neobičan eksperiment. Ukoliko taj eksperiment bude uspešan, to neće uticati samo na razvoj naše zemlje, već i na društveni napredak širom sveta.

Naš eksperiment je krajnje jednostavan. Uzećemo tri osobe koje su najomiljenije u narodu i sprovedemo ih kroz posebnu obuku. Potom ćemo posredstvom njih ta saznanja širiti masama. Međutim, imamo mali problem. Naši ispitanici neće želiti da odigraju uloge koje su im dodeljene u našoj studiji, jer ne mogu da shvate važnost eksperimenta. Stoga ćemo, nažalost, morati da pribegnemo sili. U ostvarivanju ovog teškog zadatka nas podstiče to što znamo da će nam naši ispitanici biti zahvalni nakon što završe potrebnu obuku. Prva od tri poznate ličnosti koje smo odabrali jeste poznati pevač Šedžo.”

Kaseta se ovde završila. Sa znatiželjom sam pustio drugu kasetu. Na ekranu se pojavila drhtava slika. Izgleda da su koristili ručnu kameru. Ubrzo nakon toga, videli smo

Šedžov auto. Šedžo je bio sam. Deca su očigledno napravila dobar plan. Tarik je ležao na putu. Šedžo ga je primetio, naglo zakočio i izašao iz auta. U tom trenutku, Ozan je prišao s onim što sam pomislio da je maramica natopljena etrom i onesvestio Šedža.

Prešli smo na još jednu kasetu. Ozan je iz jedne telefonske govornice javio Šedžovoj porodici sledeće:

„Šedžo je kod nas, mi smo njegovi fanovi. Nikada mu ne bismo naudili. Ugostićemo ga na mesec dana. Sve što tražimo jeste da to ne prijavite policiji, a ako to učinite, nikad ga više nećete videti.”

Još jedna kasetu. Videli smo Šedža u sobi unutra. Preko očiju je imao povez, puštali su mu klasičnu muziku. Engin je pružio glavu prema kameri i saopštio:

„Puštamo mu Vagnera da bismo mu povećali osećaj liderstva.”

Ali na Šedžovom od bola naboranom licu nije se video nikakav trag vođstva.

Na drugoj kaseti, Šedžo je sa beživotnim izrazom lica gledao film *Ogledalo* Tarkovskog, dok su ga trojica mladića znatiželjno posmatrala.

Na drugoj kaseti, Šedžo je proučavao Šopenhauerovu filozofiju, a ono što je čudno, nestao je umorni izraz s njegovog lica i izgledalo je kao da je zainteresovan za tu temu. Zaista je bilo zanimljivo, naš Šedžo se menjao... Gledao je Bergmanove *Divlje jagode*, čitao Kantovu *Kritiku čistog uma*, slušao Mocarta, gledao Pazolinija, čitao Kafku i izučavao Frankfurtsku školu.

Šedžo je već učestvovao u razgovorima s trojicom mladića i čitao Makijavelijevog *Vladaoca*. Mladići nisu gajili previše nade, ali Šedžo je bio tvrdoglavo odlučan.

Na kraju, mladići su počeli da mu veruju. Šedžo je dobio pravo da se slobodnije kreće po kući. Šalio se sa mladićima i želeo je da im napravi „čig kofte”¹. Ozan, budući da je bio vegetarijanac, usprotivio se tome, pa je održano glasanje i većina je odlučila da se „čig kofte” ipak pravi.

I na kraju, poslednja kasetu: Šedža nije bilo na vidiku. Kao što sam i mislio, Šedžo je pobegao. Dok su trojica mladića, shvativši da su prevareni, lomila glavu pokušavajući da dokuče šta da rade, neko je pozvonio na vrata. Na kaseti posle toga ništa nije zabeleženo. Pošto ih je ostavio, to znači da Šedžo nije znao ni za ovu sobu ni za ove snimke.

Stavili smo kasete u torbe i odjurili u Šedžovu kancelariju. Njegova dva advokata su opet bila tamo. Bez reči smo stavili kasetu u video-plejer. Advokati, koji nisu mogli da veruju svojim očima, rekli su:

„To je montaža, kompjuterska igra.”

S poraženim osmehom na usnama, Šedžo je odmahnuo glavom i obratio se advokata:

„Ne trošite reči! Ne možemo se izvući s ovim. Sad je jasno. Ti kučkini sinovi su čak snimali svoja dela.” Zatim, okrenuvši se ka meni, rekao je: „Da, ja sam naredio da ih ubiju. Ali mi nije nimalo žao. Ti gadovi su mi uništavali život ceo mesec. Terali su me dani-ma da slušam tu dosadnu muziku. Bio sam iscrpljen od gledanja tih mučnih filmova. Ne-

¹ Tradicionalno predjelo s jugoistoka Turske od sirovog mesa, bulgura i začina. (Prim. prev.)

ki Bergmak, Pazolinima, Tarkovs, neki Kavkaz. Bilo je bre gore od kineske sprave za mučenje!”

Duboko je uzdahnuo i završio ovim rečima: „Ne kajem se uopšte, glavni inspektore. Verujte mi, da su vama to uradili, i vi biste ih ubili a da ne trepnete.”

(S turskog prevela Ida Jović)